

קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

כי תבוא - תשנ"ז - מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

בפנים שמות קדושים ושמות מלאכים, וכותב על זה "אבל אלו שכותבין מבפנים שמות המלאכים או שמות קדושים או פסוק או חותמות הרי הן בכלל מי שאין להם חלק לעולם הבא, שאלו הטפשים לא די להם שבטלו המצוה אלא שעשו מצוה גדולה שהיא יחוד השם של הקב"ה ואהבתו ועבודתו כאילו הוא קמיע של הניית עצמן כמו שעלה על לבם הסכל שזהו דבר המהנה בהבלי העולם". ראה עד כמה שחביבה על ישראל המצוה הגדולה הזאת שהיא דאורייתא.

עוד כותב הרמב"ם בעניין המזוזה, (בסוף הלכות מזוזה פרק ו' הלכה י"ג) "חייב אדם להזהר במזוזה מפני שהיא חובת הכל תמיד" כלומר, שהמזוזה בפתחי הבתים בכל עת וזמן, ביום ובליילה, בשבתות ובימים טובים. ומוסיף שם "ויכל זמן שיכנס ויצא יפגע ביחוד השם שמו של הקדוש ב"ה". לומר שזה לא סתם מזוזה שכתוב בה פרשת 'שמע' 'והיה אם שמוע'. וכשיצא מביתו ונוגע בה, 'ויזכור אהבתו ויעור משנתו ושגיותיו בהבלי הזמן, וידע שאין דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולם ומיד הוא חוזר לדעתו והולך בדרכי מישרים". כלומר שזה מעיר אותו ללכת בדרכי הישר. ויתכן שאותם העוקרים פחדו ללכת בדרכי הישר והמישרים. "אמרו חכמים הראשונים כל מי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו מוחזק הוא שלא יחטא שהרי יש לו מזכירין רבים והן הם המלאכים שמצילין אותו מלחטוא שנאמר 'חונה מלאך יי' סביב ליראיו ויחלצם', בריך רחמנא דסייען". כך מסיים הרמב"ם את המצוה החשובה הזאת של מזוזה, מכאן רואים כמה גדולה היא מצוה זו. זה לא רק קבלת עול מלכות שמים ועול מצוות, אלא שזה עדות שמעידים שהבורא יתברך שמו ויתעלה קיים לעד ולעולמי עולמים. 'צור כל העולמים'. ועל ידי זה ידע שאין בלעדו יתברך שמו ויתעלה, ויעזוב את כל הבלי העולם. כל יהודי נכנס ויוצא נגד המזוזה. הראשון שחלק על המזוזה, הוא קורח, וגם אז עם כל הרשעות שלו לא עקר אותה ולא שרף אותה, אלא טען שבבית כנסת או במקום שיש ספרים, לא צריך מזוזה.

תשובת המשקל תהיה אם ידאגו למזוזות בכל מקום.

על כל פנים הרמב"ם כותב על דרכי התשובה, שצריך לשנות את הדרכים. איך משנים את הדרכים? חובה על כל מנהלי בתי הספר בין השומעים אותו ובין שלא שומעים אותו, שיעשו בדק הבית בפתחי בתי ספרם, אם יש מזוזות או לא, ואם ישנם מזוזות, צריך לבדוק אותם אם הם כשרות או לא, ואם לא כשרות אז צריך לשים שם מזוזות כשרות וטובות. אולי שתהיה קריאה מצד משרד החינוך או ארגון צעירי חב"ד, או כל גוף אחר שיבוא ויסייעו להם. אבל אין צורך בכך, אלא אתם בעצמכם מנהלי בתי הספר תדאגו לזה במעשים לבדוק ולהתקין במקום שאין, ובזה תהיה תשובה, שהמעשה שנעשה הוא משתנה והמעשים משתנים באותו משקל שנעשו. והאולי הקדוש ברוך הוא יכפר אם יעשו מעשים אלו, ותהיה זו תשובת המשקל, וכיפר על כל מה שנעשה בזלזול של שמו יתברך שמו ויתעלה.

הלכות ראש השנה הם יו"ט ושופר.

אנחנו נמצאים כמעט שבועיים לפני ראש השנה, היום היה יום ההילולא של הגאון האדיר שאנחנו דולים ומשקים ממימיו, ושכולם שותים מבארותיו, ושותים ממימיו, ראש כל בני הגולה מרן בעל ה'בן איש חי', זכותו תגן עלינו ועליכם ועל כל עם ישראל. והזכרתי כמה פעמים שאצל האשכנזים יש כמה תנועות, יש חסידים ומתנגדים, ויש גם חסידי 'ברסק', והם מחמירים מאוד ומעמיקים מאוד בכל הנוגע להלכה, וכשהם נתקלים בדבר שלא מוזכר בהלכה, הם מחפשים לדעת מה פסק על זה מרן ה'בן איש חי' ופוסקים על פיו ואומרים שבדאי שכך צריך לנהוג. מזה תדעו את מעלתו וגדולתו וערכו וקדושתו. הוא כותב שכשם שמצוה ללמוד שלשים יום לפני פסח, ולפני חג סוכות את הלכות סוכה, כך צריך ללמוד לפני ראש השנה שני סוגי דינים – דין יום טוב שכן ראש השנה הוא יום טוב, וגם דיני תקיעת שופר שמצות היום בתקיעת שופר. בדרך כלל יש יום טוב אחד בארץ, אבל בראש השנה גם בארת יש שני ימים טובים. וצריך ללמוד ולדעת אם זה יומא אריכתא או שני ימים נפרדים, או אם זה שתי קדושות או

השיעור לעילוי נשמת:

מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע: כי תבוא

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תש"ז.

הלכות יום טוב

התשובה על פי הרמב"ם.

הרמב"ם (הלכות תשובה פרק ב' הלכה ב') מגדיר מהי התשובה. וז"ל: "ומה היא התשובה, הוא שיעזוב החוטא חטאו, ויסירו ממשבתו, ויגמור בלבו שלא יעשה עוד - שנאמר, יעזוב רשע דרכו וגו', וכן יתנחם על שעבר - שנאמר 'כי אחרי שובי נחמתי', ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם - שנאמר 'ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו וגו', וצריך להתודות בשפתיו ולומר עניינות אלו שגמר בלבו". ואחר כותב עוד וז"ל: (שם הלכה ד') "מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני השם בבכי ובתחנונים, ועושה צדקה כפי כחו, ומתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו, ומשנה שמו כלומר אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותו המעשים, ומשנה מעשיו כולן לטובה ולדרך ישרה, וגולה ממקומו, שגלות מכפרת עון מפני שגורמת לו להכנע ולהיות עניו ושפל רוח". ועוד אומר (שם הלכה ה') "ושבח גדול לשב שיתודה ברבים, ויודיע פשעיו להם ומגלה עבירות שבינו לבין חבירו לאחרים, ואומר להם אמנם חטאתי לפלוני ועשיתי לו כך וכך, והריני היום שב ומתנחם. וכל המתגאה ואינו מודיע אלא מכסה פשעיו אין תשובתו גמורה שנאמר מכסה פשעיו לא יצלח, במה דברים אמורים בעבירות שבין אדם לחבירו אבל בעבירות שבין אדם למקום אינו צריך לפרסם עצמו ועזות פנים היא לו אם גילם, אלא שב לפני האל ברוך הוא ופרט חטאיו לפניו ומתודה עליהם לפני רבים סתם וטובה היא לו שלא נתגלה עונו שנאמר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה". ובהשגת הרמב"ם מוסיף "במה דברים אמורים בעבירות שבין אדם לחבירו. א"א וכן עבירות המפורסמות ומגולות אע"פ שאין עם חבירו שכמו שנתפרסם החטא כך צריך לפרסם התשובה ויתבייש ברבים".

המחאה שלא הגיעה

למה אני פותח את השיעור בדברים אלה? בגלל מה שאירע בימים אלו. הרמב"ם מלמד אותו שיש דרך איך לחזור בתשובה, ולא יאמר אדם סתם ברפיון 'טעיתי', ובכך התכפר לו וגמרנו, אלא ידע שיש דרך שרק מי שעבר אותה בשלמות יוכל לומר שעשה תשובה ונתכפר עוונותיו, לתשובה יש דרך משלה. והנה כאן בארצנו קורה מקרה מזעזע, שהיה צריך להרעיד לבבות, האיך יתכן שתלמידים מסוגלים לעקור ולשרוף מזוזות רח"ל. אבל נראה שזה לא כל דך מזעזע את האנשים שהיו צריכים להזדעזע, וניתן לראות מה באמת מעניין ומזעזע את אנשי הממשל כאן בארץ - שכאשר ילדה ציירה איהה קשקוש ופתק בעד יגאל עמיר, כמה זעזוע ורעש הקימו מזה, כמה צריך להתחנן בפניהם ולהתנצל, ומה עשו על זה לאותה הילדה, ומה עשו למנהל בבית ספרה, ומה עשו מכל החינוך הדתי... ואילו כשלוקחים התלמידים דבר קדוש ומזלזלים בצורה נוראה ושורפים דבר שבקדושה לא שומעים זעזוע מאותו המקום שידע להשמיע אותו אז. אפילו אם נאמר שהמנהלים לא אשמים, והמורים לא אשמים, והתנועה לא אשמה, סוף סוף 'חזרו בתשובה' ואמרו שיותר לא יעשו; אבל התועלת שבתשובה היא כשמשנים את הדרכים דוקא. וצריך לומר שיותר לא יעשה ושיעיד עליו יודע תעלומות שבאמת לא יעשה כן.

חביבות מיוחדת למצות מזוזה.

הרמב"ם כותב (הלכות מזוזה פרק ה' הלכה ד') "מנהג פשוט שכותבים על המזוזה מבחוץ כנגד הריח שבין פרשה לפרשה 'שדי' ואין בזה הפסד לפי שהוא מבחוץ". והיו עושים כן מפני שהמצוה היתה חביבה עליהם עד מאוד. ואחר כך כותב שהיו לפעמים טועים בכך וכותבים בתוך המזוזה

קול צופיך

מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרְבַּ מְרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

כִּי תִבּוֹא - תִּשְׁנִי'ז - מֵאֵת מֵאֵת מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג מְרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

מאתמול אין לו היתר לעשות ביום טוב. רמ"א חולק על מרן גם באוכל נפש עצמו וז"ל "מיהו אם לא עשאו מערב י"ט ויש בו צורך י"ט, מותר לעשותו ע"י שינוי". כלומר, שלרמ"א גם מלאכת אוכל נפש עצמו התירו דוקא אם יש בה צורך יום טוב, וגם אז התירו לעשות את המלאכה דוקא על ידי שינוי, [וכן אם היה בזה קצת אונס שאז מותר גם בלי שינוי (עיני מ"ב שם סק"י)].

תבשיל שמשובח יותר אם מכינים אותו בערב יום טוב.

בנוגע לאוכל נפש ביום טוב, דובר באחרונים אודות האיטריות. הנה בזמנם היו עושים איטריות בבית, וזאת על ידי שהיו עושים בצק ומרדדים אותו דק דק, והיו חותכים רצועות דקות, ואחר כך היו מייבשים אותם בשמש, וכך היו נעשים האיטריות. ובאטריות הכלל הוא שכמה שיותר מתייבש הבצק ומתקשה יותר, אז הטעם של הלוקשי"ן האלה יותר משובח וטעים. ולכאורה תאמר שצריך לטוב להכין את זה מערב יום טוב, כי כך דרכו לשבח אותו יותר, וממילא זה יקרא דבר שיכול לעשותו מערב יום טוב, ובדבר זה יש מחלוקת בין מרן לרמ"א, שלדעת מרן כיון שזה אוכל נפש ממש, אין בזה את האיסור של עשייתו ביום טוב אם יכל לעשותו מערב יום טוב, ולדעת הרמ"א אסור לעשותם ביום טוב כיון שיכל לעשותו מערב יום טוב, ואדרבה זה דרכו לעשותו יום קודם. (והטעם שהתירו ביום טוב מלאכת אוכל נפש אפילו אם יכל לעשותו מערב יום טוב הוא משום שיותר טעים ומשובח התבשיל או המאפה שעושהו ביום טוב עצמו, ואם יעשהו מערב יום טוב יש בו חסרון טעם ולהכי לא גזרו, אבל בלוקשי"ן שאדרבה אם עושהו מערב יום טוב אז זה יותר משובח, היה מקום לחשוב שאין את הקולא של אוכל נפש ביום טוב. וז"ל המ"ב (שם סק"ח) "דלישה ואפיה ושחיטה ובישול אם עשאו בערב יו"ט יש בהם חסרון טעם, שאין לחם שנילוש ונאפה היום כלחם שנילוש ונאפה מאתמול - ולא תבשיל שנתבשל היום כתבשיל שנתבשל מאתמול - ולא בשר שנשחט היום כבשר שנשחט מאתמול, ולהכי לא גזרו בהם. אבל דבר שאין בו קלקול טעם והפסד, אם נעשה מאתמול ל"ל לעשותו ביו"ט וכתבו האחרונים דנקטינן למעשה כסברא זו. וכתבו עוד דלפי דעה זו אסור ללוש ביו"ט וורמזול"ן (שקורין לאקשי"ן) שאפשר הנילושים מבע"י טובים ביותר וכן אסור לבשל פירות יבשים טובים שהוא ידוע שהמבושלים מעי"ט טובים הם יותר לאכילה אח"כ ביו"ט מיהו אם לא היה לו שהות מקודם לבשל וכש"כ כשלא היה לו הפירות מקודם בודאי מותר לבשלם ביו"ט וכן לענין לישה הני"ל (").

מקור הדין של איסור שקילה ביום טוב.

הגמ' אומרת (בבלי ביצה דף כ"ח ע"א) "רבי יהודה אומר, שוקל אדם בשר כנגד הכלי או כנגד הקופיץ. וחכמים ואמרים, אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר". הביאור הוא, שאם יש משקל של מאזניים, ורוצה לשקול חצי קילו בשר וכד', כיצד יודעים בדרך כלל אם יש לו חצי קילו בשר? הדרך היא על ידי שמניחים בצד אחד של המאזניים משקל קבוע מראש כגון ברזל וכד' בגדלים שונים ובמשקלים שונים. ואין הדרך להניח חצי קילו בשר (שקול כבר) בצד האחד של המאזניים כדי לידע כמה לשים בצד השני. והנה הדין ביום טוב שאסור לשקול על המאזניים על ידי הליטרא שהוא המשקל הקבוע, משום שיש בזה משום מעשה חול. על זה אומר רבי יהודה, שמותר להשתמש במאזניים בשינוי ביום טוב. כלומר, שאם שם על המאזניים במקום ליטרא, כלי כלשהו, כגון סכין קצבים (קופיץ) וכד', מותר ביום טוב, שיש בזה שינוי. וחכמים חולקים ואומרים שאין משתמשים כלל במאזניים, אפילו אם שוקל עליהם בשינוי.

שקילה ביד או במים.

והגמ' מביאה על זה (שם) "ואמר רב יהודה אמר שמואל, טבח אומן אסור לשקול בשר ביד. ואמר רב יהודה אמר שמואל, טבח אומן אסור לשקול בשר במים". ופירש רש"י (ד"ה טבח אומן) וז"ל "שיודע לכוון משקל כנגד משקל בידו. אסור לשקול בשר ביד - לאחוז הליטרא בידו אחת והבשר בידו אחרת ולכוון, דבחול נמי, כיון דאומן הוא בכך, אורחיה הכי". כלומר, שהיה האומן לוקח בידו אחת משקל מסויים ושוקל בידו השניה ויודע לכוון את שניהם לדעת שמשקלם שווה, ובכך ידע כמה שוקל הבשר בידו השניה. ומשמע מדברי רש"י, שאם האומן היה שוקל ביד אחת, ומשער

קדושה אחת. כמו כן, השנה יש לנו יום חמישי יום שישי ויום שבת, כבר יש לנו שלושה ימים ומעלות מיוחדות להם, יש לנו כהן לוי וישראל, ויש לנו קשר יותר חשוב. אבל יש לנו גם בהם הלכות מיוחדות, ולא לומר שיום טוב הוא סתם יום ותו לא.

לדעת את המעשה אשר יעשו ביום טוב.

המשנה אומרת (ביצה דף ל"ו ע"ב) "אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד". כלומר, שהתבדל שבין יום טוב לבין שבת הוא רק בדבר שהוא שייך לאוכל נפש, שאז ביום טוב מותר לעשות אותו ולא בשבת. אבל שאר המלאכות שאין בהם שייכות לאוכל נפש אסורות גם ביום טוב. והעושה אבות מלאכות ביום טוב לוקה ועובר על איסור מן התורה. לא כל דבר מותר ביום טוב, ויש לחשוש שאדם יתחיל להתבלבל ולא ידע מה מותר ומה אסור ביום טוב; על כן צריך לדעת את ההלכות, וללמוד אותם כדי לעשות את כל מה שמותר וצריך לעשות, ולהנצל ממה שאסור ושלא צריך לעשות.

מלאכות שהן לצורך אוכל נפש חוץ מלישה ואפיה.

יש בהלכות יום טוב מחלוקת אם כל מלאכה הקשורה לאוכל נפש מותרת או לא. למשל, אם אין לאדם לחם ביום טוב, ויש לו שדה ומגדל בה חטים. וכדי לעשות לחם מאותם החטים, המלאכות רבות. צריך לקצור את השבילים, לדוש אותם, לטחון אותם, ללוש ולאפות (הרי לך לפחות חמש מלאכות גמורות מ"ט מלאכות האסורות בשבת שצריך לעבור עליהם כדי לקבל לחם, כאשר כל מטרת המלאכות האלו היא לצורך אוכל נפש). לדעת הירושלמי (ירושלמי ביצה פרק א' דף ס' עמוד ד') אסור לעשות כל מלאכה שלפני הלישה ביום טוב, אפילו אם זה הכרחי לצורך האוכל נפש שהוא רוצה להכין - ואיסורו הוא מדאורייתא. וזה לשון הירושלמי "א"ר יוסי בי ר' בון לא הותרה טחינה כדרכה מניין שאין בוררין ולא טוחנין ולא מרקדין ר' אחא בשם רשב"ל 'כל מלאכה לא יעשה בהם' ע"ד 'ושמרתם את המצות' ". כלומר שלדעת הירושלמי, אסור לעשות כל מלאכה, גם לצורך אוכל נפש, עד הלישה עצמה. אבל כל המלאכות שעד הלישה, אסורות, ואיסורן מדאורייתא, שכן מביא סמך מפסוקים מפורשים. לדעת הרמב"ם (הלכות יום טוב פרק א' הלכה ד'), וכך נפסקה ההלכה בשולחן ערוך (או"ח סימן תצ"ה סעיף ב') שהאיסור של שאר מלאכות חוץ מלישה אינו מדאורייתא אלא מדרבנן. וז"ל מרן בשו"ע: "קצירה וטחינה ובצירה ושחיטה וצידה, אף על פי שהם מלאכת אוכל נפש אסרום חכמים". והמשנה ברורה כותב טעם לשני השיטות, וזה לשונו (שם סעיף קטן י"ג): "דמן התורה כל מלאכה שהוא באוכל נפש מותר, אלא חכמים אסרו דברים שהם עבודה רבה, כגון הני - שהאדם רגיל לקצור שדהו, ולבצור כרמו כאחד, ולדרוך כל ענביו כאחד, ולטחון הרבה בפי"א; וא"כ יטרד כל היום בעבודתו וימנע משמחת יו"ט, ולכן אסרו חכמים. ואפילו ע"י שינוי אסור. והניחו בהיתרן רק דברים שמסתמא הן רק לצורך אכילת יו"ט. והרבה פוסקים חולקין וסוברין דמלאכת עבודה הני"ל אסור מן התורה אפילו באוכל נפש ולא התירה התורה באוכל נפש אלא מה שהוא דרך לעשות ליום זה כגון מלישה ואפיה ואילך וכה"ג מלאכות שהם לצורך אכילה ביו"ט ופרטי דינים אלו יתבאר בסימנים הבאים כאו"א במקומו".

אוכל נפש ומכשירי אוכל נפש.

בענין האוכל נפש שהתירו ביום טוב, צריך לדעת שיש ביום טוב אוכל נפש ממש, ויש מכשירי אוכל נפש. אוכל נפש, זה המלאכה שנעשית לאוכל נפש עצמו, כגון הבישול עצמו של המאכל. אבל מכשירי אוכל נפש, זה מה שעושים כדי להכין את הבישול של האוכל נפש, כגון להכין את הגז ולתקן את האש וכדומה. הנפקא מינה שבין אוכל נפש ומכשירי אוכל נפש, היא במידה ויכל לעשות את המלאכה מאתמול. יש בנושא זה מחלוקת מרן רמ"א (תצ"ה סעיף א'). למרן מותר לעשות מלאכת אוכל נפש ביום טוב גם אם היה אפשר לו לעשות את המלאכה הזאת מאתמול, ורק במכשירי אוכל נפש אסור לעשות ביום טוב, במידה ויכל לעשות אותה מאתמול. וז"ל מרן: "כל מלאכה האסורה בשבת אסורה ביום טוב, חוץ ממלאכת אוכל נפש וחוץ מהוצאה והבערה. וכן מכשירי אוכל נפש שלא היה אפשר לעשותה מאתמול", כלומר, שבמלאכת אוכל נפש מרן לא מחלק אם יכל לעשות אותה בערב יום טוב, אבל במכשירי אוכל נפש מרן אומר שאם יכל לעשות

קול צופיך

מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרֵב מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

כִּי תִבּוֹא - תִּשְׁנִי'ז - מֵאֵת מֵאֵת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

צְלִיַּת בֶּשֶׂר עֲטוּף בְּנִייר.

רש"י ביאר שמה שכתוב במשנה 'לצלות בו את המליח', הכוונה היא לדג שרוצה לצלות אותו. וצריך להבין, למה רש"י כותב שמליח זה דג דוקא, ולא בשר מליח או שאר דברים מלוחים שצולים אותם? באמת רצו ללמוד ולדקדק ברש"י הלכה מיוחדת. אדם לוקח בשר לא מוכשר, למשל כבד, שוטף אותו ושם עליו מעט מלח לפני הצלייה כדי, אלא שפוחד לצלות אותו בלי לעטוף אותו בנייר כדי שלא ישרף - וכמו שעושים בדג - ורוצה לעטוף אותו בנייר וכך להניח אותו להצלות; לכאורה בזה מתעוררת בעיה, שכן יש לחשוש שמא הנייר ימנע מהדם לזרום מהכבד בחופשיות, ושמא לא הוכשר בכך? בשו"ע מובא מחלוקת בין ה"ט"ז לבין ה"פ"י מגדים' בספרו משבצות זהב על ה"ט"ז, שלדעת ה"ט"ז מותר לצלות כבד עטופה בנייר - וז"ל (יורה דעה סימן ס"ה ס"ק ב'), "מ"מ העתקתי דבריו ללמוד מהם דין אחר, דהיינו שמוטב לצלות כבד כשהיא מוכרכת בנייר על האש, ולא אמרין דהנייר מפסיק בין הכבד ובין האש, והוי כבישול, מדשרי כאן בצולה המוח בקרומו על האש". וה"פ"י מגדים' חולק עליו ודעתו לאסור - וז"ל (משבצות זהב שם ס"ק ב') "ולמד מכאן ה"ט"ז דמותר לצלות כגד על הנייר. ויש לעיין קצת דלמא הנייר חשיב ככלי שאינו מנוקב", כלומר שהוא מפסיק על דברי ב"ט"ז ולא דוחה אותו בפירושו, והוא חולק עליו בין בבשר ובין בכבד. וה'מחזיק ברכה' פוסק בפשיטות נגד ה"ט"ז, ואוסר לגמרי לצלות בנייר, והדברים מובאים ב'כ"ף החיים' וב'זבחי צדק'.

צְלִיַּה בְּנִייר כֶּסֶף, בְּנִייר תִּינּוֹן, וּבְנִייר עֲטִיפָה.

צריך לדעת שלמעשה, יש כמה וכמה סוגי נייר. הנייר שדברו חז"ל בתחילה היה עשוי מירק מיובש, ובאמת בגניזות ישנות מצאו דברי תורה כתובים על סוג כזה של נייר. עם השנים הצליחו להמציא את הנייר על ידי עיבוד של סמרטוטים עצים וקש. היום יש נייר עבה, ויש נייר דק מאוד כמו של תיונים וכד', ויש גם נייר כסף. אם אדם לקח את הכבד וכרך אותו בנייר כסף, או בשר לא מוכשר ועטף אותו בנייר כסף וכך צלה אותו, זה ודאי אסור, לפי שהדם לא פולט כלום, והדם נמצא בפנים וחוזר הבשר או הכבד ובוץ מהדם בשעת הצלייה. ואם עטף את הכבד או הבשר בנייר דק כמו של תינון, בזה נתייר בפשיטות, כיון שהוא דק מן הדק ויש מקום לדם להפלט משם ולא נבלע בבשר מאומה. מה שנשאר לנו מקום להסתפק זה בנייר ממש כמו נייר עטיפה וכד', בזה יש מחלוקת בין האחרונים אם מותר או אסור. ועל כן כשחוששים אם התנור או הכיריים יתלכלכו מהדם, מוטב שהם יתלכלכו ויצלה את הבשר ללא נייר, ובלבד שהנשמה לא תתלכלך אלא תשאר נקיה וטהורה ותאכל בשרים צלויים כשרים כדין וכדת. למעשה, אם אדם רוצה לצלות על הכיריים עם נייר כסף, צריך לעשות חורים בנייר שמניח עליו את הכבד כדי שיהיה מקום לדם לזוב משם.

דֶּרֶךְ הַצְלִיַּה בַּתּוֹךְ תִּנּוֹן.

הצ"ח כותב שאם אדם לוקח תנור שיש בו חום כמו שיש היום, ואין שם אש לוהטת כמו פעם, וגם אין גריל גלוי עם גוף חימום חשוף, ורוצה לצלות שם את הבשר, זה לא נקרא צלי אש. והרב 'חקרי לב' חולק עליו וזהו גם נקרא צלי אש. למעשה, אם האשה רוצה לצלות את הבשר בתוך תנור, צריכה להניח את הבשר או הכבד על הרשת, כדי להניח מקום לדם לזוב דרך שם, ואם רוצה לשים שם נייר כסף, צריכה לנקוב את הנייר כדי שיהיה מקום לדם לזוב משם, ושלא יהיו שקערורות בין הברזלים. כמו כן, היא יכולה לצלות על הנייר אם המדף או הרשת מונחים באלכסון ובשיפוע בתוך התנור כדי שהדם לא יתקבץ שם, אלא יהיה לו מקום בשופי לזוב משם.

כִּלִּים הַנְּצִרִים לְצִלִּית בֶּשֶׂר בַּתְּנּוֹר.

כל אשה חכמת לב, תדאג שיהיה לה מגש מיוחד לצלי להניחו מתחת לבשר על קרקעית התנור בשעת הצלייה כדי לקלוט את הדם הנוטף, ושלא יהיה כשר, או אפילו מגש כשר רק שתמיד תשים בו מים, או שתניח למטה מתחת לבשר הנצלה נייר עם או בלי מים ושתזרוק אותו אחרי הצלייה. וכל זאת כדי שלא תדאג מהדם שיטפטף מהבשר על קרקעית התנור, שכן באופן זה לא יתלכלך התנור, ובכך יוכל הבשר להצלות בשופי ובהכשר גמור. וזה

ואומד בזה את משקל הבשר, שרגיל גם בכך, שידע להעריך את המשקל של הבשר גם בלי להשוות את זה עם משקל נגד בידו השניה, אז מותר. וכן אם האשה משערת את הקמח או המלח וכד' בידו בלי לשקול במשקל ביד השניה, מותר ביום טוב. ובעניין המשקל ששקלו במים שכתוב בגמ' מבאר רש"י וז"ל "שיש לו שנתות וסימנים בכלי, ונותנין בו מים, והסימנים מודיעין אותו כמה המים עולין למעלה בשביל ליטרא בשר, שכבר שיערו לכך".

כלומר, שהשקילה שהיו עושים במים היא על ידי שהיו מכניסים את הבשר לכלי מסומן ומיוחד לכך שכל דבר שהיו מכניסים למים, היו המים עולים לגובה מסוים, ואותו הגובה סימן את משקל הבשר, וזה אסור ביום טוב. ונפסקה ההלכה ברמב"ם (הלכות יום טוב פרק ד' הלכה כ') ובשולחן ערוך (סימן תק"ה סעיף ב') שאומן אסור לו למדוד אפילו ביד אחת. וז"ל מן 'ואפילו לשקול מנה כנגד מנה, אסור. ומותר לשקול בידו, שלוקח החתיכה בידו ומשער כמה יש בה. וטבח אומן, אפילו זה אסור; אבל אם הוא יודע לכוון דרך חתיכתו לחתך ליטרא או חצי ליטרא, חותך כדרכו ואינו חושש". ולפי זה אם האומן יודע לחתוך לחם בדיוק רב, מותר לו ואינו חושש. ואומר ה'כ"ף החיים' שאם האומן רוצה למכור את הבשר או את הלחם, אסור גם בלי משקל ביד השניה, אבל בביתו מותר. וכן פסק ה'יבן איש חי' פרשת במדבר.

מִדִּידַת תְּבַלִּינִים, מִדִּידַת אֹרֶז, וְהַכְּנַת בְּקוּבָה לְתִינוּק.

אם אומרת אשה שרוצה לשקול את התבלינים, כגון פלפל או מלח, בטענה שאם לא תשקול ותמדוד יהיה חריף מדי או קדוח מדי. יש לאשה זו סמך בהלכה שכתוב בשולחן ערוך (סימן תק"ד סעיף ד') וז"ל "מותר אדם למדוד תבלין ליתן בקדירה בשביל שלא יקדח תבשילו (פ"י שלא שרפנו ויקלקלנו מחמת רבוי תבלין)". אבל, אומר המגן אברהם שהיו מקפידים למדוד ביותר, אבל האידנא, גם ביום חול יודעות הנשים לשים באומד וכן בפלפל גם בלי כלי. ולפי זה אסור למדוד ביום טוב. ויש נשים שאף פעם לא התרגלו, וגברים שמנסים לחקות את הנשים ולא מצליחים בעניין זה שזה מתנה מיוחדת שניתנה לנשים; אם גם ביום חול לא יודעים, אז מותר להם למדוד ביום טוב. וכן רוצה למדוד אורז, ויש לו כוס מיוחדת עם סימנים או פסים, ועל זה שמים פעם וחצי מים או פעמיים מים - בעניין זה הרחיב בספר תורה לשמה סימן ק"מ - והוא שאם לוקח בערך בכוס מים, שהוא כלי שתיה לית לן בה. אבל אם לוקח כלי מדידה, ועומד על כך ומקפיד שיהיה מדויק, אסור ביום טוב. ולפי זה, הכנה של אבקת חלב בבקבוק של תינוק שכתוב עליו מספרים וסימנים, צריך להוסיף מעל הסמן מעט מים או חלב כדי שלא יהיה מודד ביום טוב.

הַתְּקַנַּת כְּלֵי לְצִלִּיהַ בְּיוֹם טוֹב.

יש בגמ' שני משניות, ומהם נלמד דבר חשוב. משנה אחת אומרת (ביצה ל"ב ע"ב) "אין שוברין את החרס, ואין חותכין הנייר לצלות בו מליח, ואין גורפין תנור וכירים, אבל מכבשין. ואין מקיפין שתי חביות לשפות עליהן את הקדרה, ואין סומכין את הקדרה בבקעת, וכן בדלת, ואין מנהיגין את הבהמה במקל ביום טוב, ורבי אלעזר ברבי שמעון מתיר". להבהרת העניין צריך לראות את הרמב"ם שכותב (הלכות יום טוב פרק ד' הלכה ח') "אין שוברין את החרש ואין חותכין את הנייר לצלות עליהם, ואין פוצעין את הקנה לעשותו כמו שפוד לצלות בו מליח. שפוד שנתרץ אע"פ שהוא יכול לפשטו בידו אין מתקנין אותו. שני כלים שהן מחוברין בתחלת עשייתן, כגון שתי נרות או שני כוסות אין פותחין אותן לשנים מפני שהוא כמתקן כלי. היום אין לנו חרס לשבור - אבל בזמנם היה שגרתי ומצוי להשתמש בחרס. רש"י מבאר (על הגמ' שם ד"ה 'אין שוברין') שכשהיו רוצים לצלות דג ודאגו שלא ישרף, היו שוברים כלי חרס ומניחים את הדג עליו וכך היו צולים אותו, וכן היו מרטיבים נייר ומניחים אותו על המתכת כדי שלא ישרף הדג. וז"ל "כשצולין דגים על האסכלא, שקורין גראדיל"א (כעין שבכה שצוליה עליה) בלעז, חותכין קנים או קש שבלים או שוברין חרסים או חותכין נייר, ושורין במים וסודרין הנייר על גב האסכלא, מפני שהמתכת מתחמם ושורף את הדג". והנה ביום טוב, לצלות מותר, אבל לקרוע את הנייר זוהי מלאכה גמורה, ואסור לעשות את זה ביום טוב.

קול צופיך

מין הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

כי תבוא - תשנ"ז - מאת מאת מין הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

מחלוקת הרמב"ם והראב"ד אם הדלקת אש ביום טוב מדאורייתא או מדרבנן.

הנה מדברי הרמב"ם שכותב שהאיסור הוא משום שיש להדליק מבערב, משמע שכל האיסור הוא רק קנס ואיסורו אינו מדאורייתא אלא מדרבנן. שואלים הפוסקים על הרמב"ם מהמשנה הנ"ל שאומרת "אין מוצאין את האור וכו', והגמ' אומרת (שם ל"ג ע"ב) על זה "אין מוציאין את האור וכו', מאי טעמא, משום דקא מוליד ביום טוב". כלומר, שהאיסור הוא לא משום קנס אלא מדין נולד ביום טוב. ובאמת הראב"ד מקשה כדברים האלה על הרמב"ם וז"ל "א"א ויאמר מפני שהוא מוליד ואין כאן הכנה והוא הטעם שמפרש בגמרא", כלומר שהאיסור הוא מדין נולד (זה לא מדאורייתא ממש). הרע"ב אומר שכל האיסור של הוצאת האש הוא מדרבנן ולא מדאורייתא. והרב המגיד אומר שהנפקא מינה בין השיטות אם איסורו מדאורייתא או מדרבנן היא, במידה וכבר עשה וכבר הדליק, אם מותר לאדם אחר להשתמש בו האש או שאסור. שאם נאמר שאיסורו מדאורייתא אסור לאחר להשתמש בו, אבל אם איסורו הוא מדרבנן, מותר לאחרים להשתמש בו. והוא כותב שראה בדברי הרשב"א שמותר, וכך פוסק הרה"מ שאיסורו הוא מדרבנן כמו הרמב"ם ולא מדאורייתא. והט"ז תמה על הרב המגיד בזה, וטוען שזה ודאי מדאורייתא, וכשם שאם עשה מלאכה מדאורייתא ביום טוב אסור לאחרים להשתמש בהם, כך אם הדליק את האש הזו ביום טוב אסורה היא לאחרים.

הדלקת אש בגפרורים ביום טוב.

מכאן יצאה לנו המחלוקת המפורסמת, והיתה מחלוקת קשה בזמנו, בנוגע לגפרורים ביום טוב. שבגפרורים משפשפים את הגפרור ויוצאת אש. על זה נחלקו אם זה נחשב לנולד ביום טוב, או שמא זה לא נחשב לנולד, ולכל היותר איסורו הוא מדרבנן. ואחד הרבנים רצה לומר שהאש מחובא בתוך הגפרור וגלום בתוכו, ורק על ידי השפשוף מגלים אותה. חלק מרבני מרוקו ומרבני מצרים התירו בתחילה את הגפרורים, ואחר כך חקרו וראו שאין שום אש בתוך הגפרורים, והראיה שאם תחזיק אותו בידך לא יקרה ליד כלום, ואם כן האש נוצרת ונולדת רק על ידי השפשוף, על כן חזרו בהם וכתבו לאסור. גם הכותב סופר פסק לאסור, וגם גאון עוזנו ותפארתנו בעל היבן איש חי היה הראשון בארצות המזרח שפסק לאסור, והוא מדין נולד ביום טוב. ויש מי שכתב לו שמדבריו משמע שאיסורו מדאורייתא ממש ולא מדין נולד ובודאי שלא מדאורייתא. ואף על פי כן הלכה ולמעשה, אם אין לאדם אש להדליק נרות יום טוב, שלא הכין נר נשמה, אין אפשרות להדליק בגפרורים וכד' אלא הרגילות שהולכים לשכנים לבקש מהם אש דולקת. ולכאורה למה לא חושש אולי הדליק את הנר ביום טוב? אלא שכתוב שלא חוקרים. ואם באמת עשה את זה בעצמו, והוא אומר לו כן בפירוש, הדין הוא שלא משתמשים מהאש הזו.

הדלקת אש על ידי חשמל או לחיצת כפתור או בדיבור.

בימינו גם גפרורים אין, שעובדים נקי יותר, או על ידי מיצית מיוחדת לנו, או שיש בגז עצמו מיצית, או שיש זרוע ארוכה עם מיצית, או על ידי חשמל. עוד יגיע היום שיצחקו עלינו שיש לנו כפתורים להדליק את האש. ובאמת כבר המציאו שלא צריכים ללחוץ על הכפתור אלא רק לדבר אליו והוא נדלק בציוויו. האם ביום טוב מותר להדליק את האש על ידי לחיצת כפתור וכד'? והאם עבר בזה איסור דאורייתא או דרבנן, או אולי נולד? בחשמל יש בעיה מיוחדת. יש בעיה של בונה, תוקע, מחבר; ובגז יש רק איסור מוליד. בכל אופן, בין חשמל בין גז, אסור להפעיל אותו ולהנות ממנו, בין בלחיצה ובין בהוראה בפיו, ויש בזה לכל הפחות איסור דרבנן אם לא דאורייתא.

כיבוי האש וקיצור זמן דליקתו ביום טוב.

יש שני כללים שטוב לדעת הקשורים לכל הלכות יום טוב. אם אדם בא הביתה ורואה שהנר שהדליק שורף את הילון, ואין סיבה אלא שהילון ישרף ותו לא. העניין שאמנם אין סכנה, אבל יש הרבה פנה ועשן בכל החדר ולא יוכל לאכול שם. האם מותר לכבות לצורך אכילתו שיוכל לאכול בחדר? אם למשל יש לו נר שידלק הרבה זמן, ולא רוצה שידלק כל כך הרבה זמן, ורוצה לקחת את הנר לשים אותו בתוך חול או בתוך כוס מים, וכשהלהבה

למדו מהמשנה בביצה גבי צליית דג דוקא על גבי כלי, שכן בשר שנצלה על גבי כלי הוא כלי שאינו מנוקב ואסור.

הפרדת גביעי לבן ואשל בשבת ויום טוב.

דין נוסף למד וחידיש לנו הרמב"ם, שחושבים שהמצאה זו הומצאה בימיו, אבל הרמב"ם כבר צפה מראש על המצאה זו ולימדנו את דינה. העניין קשור לגביעי הלבן או האשל. כשמייצרים את גביעי הלבן או האשל, ורוצים למכור אותם בצורה רוחית, לא מוכרים אותם ביחידים, אלא מוכרים יותר, וכבר בשעת הייצור מחברים אותם שניים שניים או ארבעה ארבעה, על דרך 'משולבים אחת אל אחת'. ודבר זה גורם למבוכה אצל פוסקי דרנו אם מותר בשבת להפריד אותם או אסור. הרמב"ם אומר על זה (יו"ט ד' ח' מובא לעיל) "שני כלים שהן מחוברין בתחלת עשייתן כגון שתי נרות או שני כוסות אין פוחתין אותן לשנים מפני שהוא כמתקן כלי". כלומר, שאם שני כוסות, ולענייננו למשל לבן או אשל, מחוברות אחת לשניה, אסור לשבור אותם ולהפריד אותם מהשניה. באמת, אם היה מתחילת עשייתן כלי אחד, והדביקו אותו בנייר עם כוס אחרת, היה מותר לחתוך אותם ולהפריד אחד מהשני.

אבל אם משעת הייצור היו מחוברים אחד לשני, כמו שהיום עושים את הלבן ואת האשל, אסור להפריד שיה ממש מתקן את הכלי. ובאמת לא תמצא מי ששותה מהלבן הזה בהיות האחד מחובר לשני או שכלל הארבעה מחוברים אחד לחברו, מכאן שהפרדתם היא גמר מלאכתם והכנתם. לפני זמן מה התחילה מחלוקת זו אם מותר או אסור, הראיתי להם את הרמב"ם שדעתו לאסור, ולא רצו לקבל את הדברים בטענה שהרמב"ם לא ידע מה הולך להיות בייצור הגביעים האלה בעתיד. אבל באמת זה ראייה מוכחת, שכן הרמב"ם דיבר על שני כלים מחוברים בשעת ייצור. ועל כן, למעשה צריך לעשות כמו שאומר הרמב"ם, שינתק ויפריד אותם מערב שבת או מערב יום טוב. ואם לא עשה כן ולא הפריד אותם מבעוד יום, ורוצה לשתות אשל או לבן ביום טוב או בשבת, רק יפתח את המכסה של אחד מהגביעים בהיותם מחוברים, וכך יסתה ממנו בהיותו עדיין מחובר לשאר, או שישפוך לכוס וישתה משם, וכל זה בלי לנתק אותו מהחיבור שלו עם השאר. אין צורך לפתוח את המכסה עצמו מבעוד יום, רק להפריד את הגביעים אחד מהשני במקום חיבורם, אבל אין צורך לפתוח את המכסה מבעוד יום.

מקור דין הדלקת אש ביום טוב.

"הגמ' אומרת (ביצה ל"ג ע"א) " רבי אליעזר אומר, נוטל אדם קיסם משלפניו לחצוץ בו שיניו, ומגבב מן החצר ומדליק, שכל מה שבחצר מוכן הוא. וחכמים אומרים, מגבב משלפניו ומדליק". דין זה לא שייך לימינו שכן אין לנו תנורים המוסקים עם עצים, ואין חששות אלו מצויים. בהמשך אומרת המשנה "אין מוציאין את האור לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן העפר, ולא מן הרעפים ולא מן המים. ואין מלבנין את הרעפים לצלות בהן". והרמב"ם כותב את הדברים ביתר ביאור וז"ל: "אין מוציאין את האש לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן המתכות, כגון שחוככין אותו זו בזו או מכין זו בזו עד שתצא האש". כלומר, שהיו לוקחים שני אבנים ומכים זו בזו והיו יוצאים ניצוצות. כמו כן היו לוקחים שני מתכות ומשפשפים אחד בשני ויוצא מזה ניצוץ ואש.

עוד כותב הרמב"ם "וכן הנפט החד ביותר שהוא כמים שמנידין אותו עד שידלק". אותו הנפט המדובר כאן הוא הבנוץ של המטוסים, שאם מנערים אותו חזק ביותר הוא מתחמם ובווער. כל זה אסור ביום טוב. עוד כותב הרמב"ם "או כלי זך קשה או זכוכית מלאה מים שמניחין אותה כנגד עין השמש עד שיחזור נגחה לפשתן וכיוצא בו וידלק". זהו מה שעושים היום עם זכוכית מגדלת שמרכיזים את קרני השמש המשתקפים ממנה, עד שמחממת את העלים היבשים ויוצאת אש. עוד אומר הרמב"ם "כל זה וכיוצא בו אסור ביום טוב, שלא הותר ביום טוב אלא להבעיר מאש מצויה, אבל להמציא אש אסור שהרי אפשר להמציא אותה מבערב",

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

כי תבוא - תשנ"ז - מאת מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

את המים עם הקפה ועם הסוכר, וכשיגלוש הקפה הוא יכבה את האש, ואחר כך יוכל לסגור את הברז של הגז שכן אם ישאר הגז דולף יש לחשוש שמא יסתכנו בני ביתו. וכל זה דוקא באש של גז או נפט, אבל על אש של שתי פתילות לא עושים כן. וכמו כן, אין להתיר על ידי שמחמם מים ללא קפה שאם מחמם את המים כדי שיגלוש ויכבו לו את האש, אין בזה אוכל נפש אלא מניעת הפסד ממון בעלמא, שהרי הוא לא משתמש באותם המים שהרתית, אלא שרוצה לכבות גרידא, ואין זאת אלא משום שלא רוצה להשאיר את האש דולקת בחנם - ולכן לא משגחינן ביה להתיר. והדרך היא לעשות כמו שאמרנו שמרתית את המים עם הקפה, שאז זה מוכח שעושה את פעולת הבישול של המים רק לצורך אוכל נפש, וממילא מותר, ומה שנכבה האש זה גרם כיבוי גמור ומותר.

אין לעשות חשבון על הפסד ממון בהוצאות יום טוב.

יעשה אדם חשבון ביום טוב כמה הוצאות הוא מוציא, ולמה לעשות חשבון בדיוק על דבר זה. ועוד, שכל הוצאות של ממון שאדם מוציא לצורך מצוה, לא עושים עליו חשבון כלל. וכן הוצאות של ראש השנה או של מצוה, וכן הוצאות ממון לבניו לתלמוד תורה אין עליו חשבון אלא כמה שמסוּף מוסיפים לו, והקב"ה שולח לו מקרן אחרת ולא מפרנסתו שנגזרה עליו מראש השנה לראש השנה. ועל זה אמרו חז"ל כל מתשרי על תשרי חוץ מתשרי"י. ועל כן טוב יותר אם תשאיר את הכריים דולקים כל החג. ואין לעשות חשבון של שעון חורף ושעון קיץ, שכבר חזר השעון חורף לקדמותו, ואין נפקא מינה בזה. (וכבר הרויחו על צוארנו בדבר זה הרבה כסף, והרבה יהודים ציערו על שהולכים להתפלל בבוקר וצריכים ללכת לעבודה, ובגלל החשבונות שלהם הוסיפו עוד שעה, ורצו אותם אנשים לעבודתם ללא אוכל וללא שתייה. עדיף שיקצרו אותו ולא יפריעו לאנשים להתפלל). על כן צריך לדעת שהחשבון של הוצאות לדבר מצוה, אין עליו הפסד, ויכנס למשכורת לחשבון הבנק בלי שתדע בכלל מניין בא לך דבר זה. אבל בשעון גז צריך להזהר בין לספרדים ובין לאשכנזים, בין לדעת מרן ובין לדעת מור"ם, להפעיל אותו ולכוין אותו לפני שמפעיל את הגז, שאם יכוין אותו אחרי שהאש דולקת, הוא עושה גרם כיבוי בהנמכת הלהבה, וזה אסור לעשות ביום טוב אם יכול לעשות באופן אחר.

הדלקה בשבת היא איסור דאורייתא בכל דרך שהיא.

בעניין המחלוקת המפורסמת על הדלקה וכיבוי אש מגז או מחשמל, אם בשבת אם ביום טוב, צריך לדעת שבשבת יש איסור גמור דאורייתא על הדלקתו. וזה בין כשמדליק את ה'נאון' (הפלורסט), ובין כשמדליק את הנורה החשמלית הפשוטה, שיש בה סליל מתכת, לפי שהוא מבשל אותו ומבעיר אותו, ויש בזה איסור דאורייתא. וכן אם מרכז את קרני השמש על נייר דק או יבש, ומדליק אותו באופן זה, יש בזה איסור דאורייתא. ולא יאמר אדם שדבר זה לא היה קיים בזמן משה רבנו, וכבר אמר על זה מוהר"ח פלאג'י זצ"ל שאין לדמות את איסורי ההדלקה ביום טוב או בשבת בדיוק כמו שהיה בזמן שהיו עם ישראל במדבר, אלא העיקר לדמות את העיקרון של הדין ושל העניין, ולכן אם מדליק אש, אין שום חשיבות באיזה אופן זה נעשה, אם בצורה מודרנית שלא היתה קיימת בזמנים או בשיטה ישנה ומקובלת מדורי דורות.

הביכורים והאדם.

הזכרנו קראש השנה על שני ימיו הוא בעצם יומא אריכתא. (ועוד לא הגענו לקצה קיצם של הלכות של יומא אריכתא). קראנו בפרשת השבוע (דברים כ"ו א') "והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה" ואחר כך כתוב שם את פרשת הבאת הביכורים והיודי שאומר בעת ההקרבה שלהם. ועוד כתוב (שם יא) "ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלקיך ולביתך אתה והלוי והגר אשר בקרבך". וגם כתוב (שם כ"ח א') "והיה אם שמוע תשמע בקול ה' אלקיך לשמר לעשות את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום ונתתך ה' אלקיך עליו על כל גויי הארץ". וגם כתוב (שם ו') "ברוך אתה ברוך אתה בצאתך". (שם ג') "ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה". (שם ה') "ברוך טנאך ומשאתך". גאון עוזנו ותפארתנו בעל הי"בן איש חי, שהיום היתה ההילולא שלו, הסביר את כל הפסוקים האלה לכיוון של קדושה וטהרה והתעלות. כשאדם בא ואומר להקב"ה רבונו של

תגיע לשם תכבה מאליו. על זה אומר מרן שאם עשה כן מבעוד יום, שפיר אבל אם כבר הדליק אותו ורגיל אסור להניחו בתוך חול או בתוך מים.

מחלוקת מרן רמ"א בכיבוי לצורך אכילתו ביום טוב.

בזמנם היו משתמשים באש שעשויה מגחלים ועצים, ואפשר לתאר לעצמנו שכשהיו שופתים על פיו את הקדרות, היה הרבה עשן עולה וגם פיו ממלא את החדר. וכשמניחים את הסיר ביום טוב, והסיר מתעשן והאוכל מתמלא עשן; לדעת מרן אין שום היתר לכבות את האש הזו כדי לקבל אוכל משובח וטעים, ואף על פי שלכאורה יש בזה צורך אוכל נפש, לא אכפת לו. אבל הרמ"א חולק על מרן ואומר שכיון שהעשן מפריע לאוכל עצמו, יש בזה משום צורך של אוכל נפש, ומותר לכבותה. בימינו אין גחלים ואין פיו ועשן, אבל יש גז ויש כיריים חשמליות (ואני רוצה להדגיש שמדובר כיריים של חשמל ולא פלטה חשמלית).

הנמכת האש בשבת.

הפוסקים מדברים בנושא של הנמכת האש בשבת. למשל, אם מבשל אורז, שדרך בישולו הוא שבתילה מרתית את המים וצריך לשם כך אש גבוהה וחום חזק, ואחר כך צריך האורז להתבשל בחום נמוך יותר ואפילו על הכי נמוך, וכן האורז יוצא מבושל כדבעי. כמו כן אם מניח מרק להתבשל על האש, ורוצה לבשלו במהלך הבישול על אש נמוכה. הרי לנו שני מקרים, או שצריך לכבות את האש וללא כיבוי האוכל עלול להשרף, ויש עוד אופן של כיבוי בשבת, והוא הנמכת האש בשבת, שאם לא ינמך את האש בשבת, עלול האוכל להתקלקל ואולי גם להשרף. אומרים הפוסקים שאסור ולא מסתמכים על דעת הרמ"א בזה.

אש פתילות, גז ונפט, וכירה חשמלית.

הרב הגאון הגדול בן ציון מאיר חי עוזיאל, הראשון לציון זצ"ל שבחדש הזה חל יום פטירתו, המציא חילוק בין הדברים. לדעתו יש לחלק בין אם האש בוערת על שני פתילות, או על פתילה אחת. וכן אם האש היא של פתילה של נפט או של גז, או אש של עצים. האש של הנפט נקראת גחלת של מתכת, ויש לו דין אחר מאשר פתילה. ולפי זה, אם אדם רואה שהאוכל שלו הולך להשרף, לדעת השולחן ערוך, הוא לא יכול להנמיך את הפתילה. אבל אם האוכל מונח על הגז, מותר להנמיך את האש אם רואה שהאוכל עומד להשרף. וההבדל שבפתילה זה עושה פחם ואסור. אבל בגז אין שום פחם ואין מה לחשוש ומותר להנמיך. ואם האוכל מונח על כירה חשמלית, יש בעיה. לפי שהנה, כדי להנמיך או להגביה את דרגות החום, צריך לסובב את הכפתור, ממספר 1 למספר 2 או להפך, ובה צריכים לדון מה הוא גרם בפעולה הזאת. החקירה שיש לחקור ולהבין היא האם יש שמעבירים מדרגת חום 1 לדרגת חום 2, גורם לכבות את האש של מספר 1 לגמרי, ומדליק את האש של מספר 2, וכבר לא נשאר שום אש ממספר 1 אלא נדלקה אש חדשה הקשורה למספר 2; או שמא נאמר שכשהוא מעביר את האש ממספר 1 למספר 2, האש כלל לא נכבתה ממספר 1, אלא אדרבה מתוסף לו עוד רמת חום כמוהו ונעשה בזה דרגת חום של מספר 2, כלומר לא 2 נפרד וחדש, אלא אש כזאת שהיא בעצם 1 ועוד 1. והנה בדרך כלל בתנור, הכפתור שמסובב אותו מדרגה לדרגה הוא לא תוספת של חום על הראשון אלא חום חדש מדרגה שונה וחדשה, ועל ידי העברתו את הכפתור למספר שונה אם גבוה ואם נמוך, הוא גורם לאש הקיימת כבר להתכבות לגמרי ומביא תחתיה אש חדשה וזה אסור ודאי. ועל כן, צריך להזהר מאוד מאוד ביום טוב שכבר משתמשים באש, ומשחקים אתה, ולכאורה מתעורר זלזול במה שקשור לאש, וצריך לתת לזה גדרים וחיזוק לדבר.

גרם כיבוי אש ביום טוב.

והנה יש אפשרות לכבות את האש על ידי גרם כיבוי, וזה על ידי שמרתית מים וגולשים המים ומכבים את האש הדולקת או שהדליק ביום טוב. כמו כן, יש אפשרות לגרום לכיבוי על ידי שמכות קפה ביום טוב, והדרך היא על ידי שמניחים את הקפה ואת המים ואת הסוכר בתוך הפינג'און הקטן, וכשהיה רותח היה גולש והיה מכבה את האש. הנה בדבר הזה צריך לדעת שיש מי שאומר שאסור לגרום גרם כיבוי ביום טוב. ויש מי שמתיר שזה גרם דגרמא. ולמעשה, מי שרוצה לכבות את האש, יכין קפה באופן שמניח

קול צופיך

מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרְבּ מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

כִּי תִבּוֹא - תִשְׁנִי'ז - מֵאֵת מֵאֵת מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

לבנה, והיו העם קוראים מתוכו גם בחשך, ואפילו רק לאור הירח היו יכולים לקרוא בו. היום שאין לנו את זה וכבר לא רואים דברים כאלה, אלא קוראים מתוך הסיודור, והאותיות קטנות, ויש חשך, זה לא אותו הדבר, אלא זה מקשה, והמצוה הזאת היא גדולה עד מאוד. על כן, אומר הרב בתשובותיו, טוב שלפחות לשליח הציבור יהיה ספר בידו, וכל העם ימשיכו אחריו עד שיגידו 'ידו מלך ישראל חי וקיים'.

ויהי רצון שכל אלה שאוגדים נגדו, ורודפים נגדו, תפול עליהם אימתה ופחד, ואנחנו נכתב בספר החיים והשלום ולשנה טובה ומבורכת.

***רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!**

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

עולם! ארמי אובד אבי, והבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתת לי ה', ומשבח לפני בורא עולם ומתודה לפני בורא עולם, וישמע ה' את קולנו. הקול שלנו 'הקול קול יעקב', אם אנחנו מתוודים בקול של יעקב, ואומרים בקול של תורה, אז ישמע ה' את קולנו. אנחנו רק צריכים לצעוק, והקב"ה רק מיד שומע ומקשיב את הקול. והקול שלנו, הקב"ה יודע אם הוא צעקה מתוך קירות הלב או מן השפה ולחוץ. הקב"ה בוחן ויודע אם באמת חזר בתשובה שלמה, או שסתם אומר 'חטאתי עויתי ופשעתי'. שמא הכית באגרוף רשע על לבך.

הבאת ביכורים היא ביטול העצמיות כלפי הקב"ה.

עיקר העיקרים שאדם צריך לדעת שהישיבה בארץ ישראל, מעלתה גדולה וחשובה מאוד מאוד. עד כדי כך שהוא כותב שם על שמות הקודש שהקב"ה יתן לארץ ישראל לעתיד כשירחיבו אותה יותר ויותר, וכשבינה יתיישבו בה. אבל סופו של דבר, וסופם של דברים הוא 'ושמחת בכל הטוב אשר ה' אלקיך נתן לך'. אדם מביא את הביכורים, שבתכונת האדם שמתנפל על כל דבר חדש כדי לאכול אותו. וכן תכונתו של האדם "ישעיה כ"ח ד'" "והיתה ציצת נבל צבי תפארתו אשר על ראש גיא שמנים כבכורה בטרם קיץ אשר יראה הראה אותה בעודה בכפו יבלענה". אבל הוא לא כן עושה, אלא הוא מביא את הביכורים האלה ומתודה ואומר, שאתה רבוננו של עולם בראת את העולם, ואתה יצרת אותנו, אתה נתת כח באדמה, אתה נתת כח בעצים, הפירות האלו הם לא מכחי אלא מהקב"ה. וכמו שמזוזה היא שמייחדים את הקב"ה ישתבח שמו ויתעלה.

השמחה והנוי שבמצוות.

כשאדם מביא דבר הן לבית הכנסת והן לכל דבר מצוה, ישתדל לעשות אותו מהטוב והמשובח ביותר, בבחינת 'זה אלי ואנוהו'. גם אם מביא נר להדליק בבית הכנסת, צריך להיות יפה ומיוחד. גם כשמדליק נר של מצוה ושל יום טוב בבית, יכול לכאורה לעשות חור בתפוח אדמה ולתקוע שמה את הנר ולהדליק אותו; אבל לא כן יעשה, אלא יקח פמוטים של כסף נאים ויפיים, או מנחושת נאים ויפיים, זהו ה'זה אלי ואנוהו'. וכן 'ושמחת בכל הטוב', לנטוע בך טבע ותכונה שכל מה שיהיה לך, צריך לקבלו בשמחה ובטוב, שתמיד יהיה לך עם זה שמחה וטוב, ותאמר טוב שיש לי את זה וברוך ה' שיש לי את זה.

השמחה שבלימוד התורה.

ועוד פירוש לגבי השמחה, מהפסוק שכותב 'כי לקח טוב נתתי לכם תורתנו אל תעזובו'. עיקר השמחה שיש בעולם, אם אדם רוצה להיות שמח, זה על ידי לימוד התורה, שהיא מתנה טובה שהקב"ה בעצמו נתן לנו אותה. ובאמת הדין שבתשעה באב אסור ללמוד תורה בגלל שיפקודי ה' ישרים משמחי לב. ומי שלומד תורה ולא שמח בה, צריך לקחת אותו לרופא לראות מהי מחלתו, שפיו לא טועם את המתיקות שבתורה. ואם לא יעזור רופא רגיל, אז ילך לרופא טבעוני. ואם זה לא יעזור, ילך לרופא המרפא בעיות רוח ונפש, שיבדקו אותו למה לא מרגיש את השמחה שבתורה. גם אדם שקורא זוהר ולא מביין, אבל הנשמה שלו מבינה. גם בקריאת תהלים, שאין לנו מושג בעומק של התהלים מהו, ואף על פי כן נפשו זוהרת ומרגישה ושמחה בזה. ככל שאדם לומד תורה וידבק בה יותר ויותר, זהו הדבקות בהקב"ה.

כל מלה ומלה בתורה, וכל אות ואות שבתורה, זהו שמו של הקב"ה, וכמה שלומד יותר, מתקדש יותר ומתעלה יותר, ויגיע למעלה של 'ושמחת בכל הטוב'. שמחה פנימית, רוחנית וגשמית יהיה לאדם. ואומר גאון עוזנו ותפארתנו בעל היבן איש חי, שצריך ללמוד ולדעת את ההלכות. תלמד הלכות יום טוב, הלכות ראש השנה, הלכות יום הכיפורים, וכל ההלכות השייכות לתקופה שאתה נמצא בה. ולא רק הלכות, אלא תקח את המחזור של ראש השנה ושל יום הכיפורים, ותעבור על התפלה שתהיה שגורה בפיך. ועוד אומר הרב, שאת 'ברכת הלבנה' לפעמים אומרים אותה בעל פה שמחת החושך, ולא רואים טוב את הכתב שבדפים או שבסידורים. פעם היו נוהגים האשכנזים, שהי' ישמרו ויחיהם, שהיו תולים שלט גדול מפח בפתחי בית הכנסת עם אותיות גדולות מה שנקרא 'אותיות של קידוש

